

УДК 377.36:616-057.86

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Попова Н.О.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Досліджено теоретичні питання проблеми формування професійної позиції майбутнього медичного працівника в процесі фахової підготовки в медичному коледжі. Здійснено аналіз науково-педагогічної літератури щодо різних аспектів соціально-професійної позиції. Окреслено систему ціннісно-смыслових позитивних ставлень майбутнього фахівця до професійної діяльності, її особливостей, умов, результатів, соціокультурного простору. В ході дослідження визначено педагогічні умови, що забезпечуватимуть формування професійної позиції майбутніх медичних працівників: демократичне виховуюче середовище навчального закладу, професійно-етична культура медиків. Розглянуто показники сформованості професійно-етичної культури майбутніх медичних працівників.

Ключові слова: професійна позиція, демократичне виховуюче середовище, компетентність, професійно-етична культура, медична етика.

Постановка проблеми. Модернізація вищої професійної освіти, що відбувається в нашій країні, стала необхідною умовою виведення практики фахової підготовки студентів на новий рівень. Головним показником освітньої діяльності є якість надання освітніх послуг, формування навчальних закладів, які, в свою чергу, беруть на меті виховання конкурентноспроможних випускників. На сьогоднішній день Україна обирає європейські орієнтири розвитку, тому актуальним є організація нових підходів в освітньому процесі та побудови такої системи підготовки молодших спеціалістів, яка в подальшому забезпечить як конкурентноспроможність випускників навчальних закладів, так і сприятиме формуванню престижу та іміджу окремо взятого ВНЗ I-II рівнів акредитації. «Завдання сучасної освіти – сформувати особистість майбутнього фахівця, готового до успішної професійної діяльності, оновлення професійних знань, уміння проектування, професійне і особисте зростання» [1, с. 83].

Враховуючи швидкоплинні процеси розвитку суспільства, на перший план висувуються проблеми формування високоосвічених і висококультурних спеціалістів. Зміст і організація освітнього процесу у медичних ВНЗ I-II рівнів акредитації спрямовані на формування особистості майбутнього медичного працівника, його цивільної відповідальності, правової культури та громадянської компетентності, духовності, ініціативності, самостійності, толерантності, здатності до успішної соціалізації в суспільстві, професійної зрілості, що є сьогодні одним з актуальних завдань вищої медичної освіти. У процесі соціально-культурної та економічної трансформації України до Європейського освітнього простору майбутні медичні працівники постають перед низкою завдань: від фахівця медичного профілю потрібен чіткий самоконтроль, готовність допомогти людині, яка цього потребує, дотримання значної кількості правил поведінки та активних дій у будь-який час доби, у будь-яких соціальних умовах і в будь-якому емоційному стані.

З огляду на це, важливим завдання системи фахової підготовки в медичному коледжі є формування в майбутніх медичних працівників сис-

теми позитивної мотивації до праці, готовності до виявлення ініціативи та конкурентоспроможності, до самореалізації в умовах ринкових відносин. Тому процес фахової підготовки в медичному коледжі має передбачати не тільки оволодіння майбутніми медичними працівниками системою глибоких знань, навичок, а й формування в них професійної позиції задля успішної реалізації особистих інтересів суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науково-педагогічній літературі різні аспекти соціально-професійної позиції (змістові, поведінкові, структурно-функціональні, процесуальні) досліджували Г. Аксьонова, І. Бех, К. Бондаревська, Н. Боритко, В. Войтко, О. Гонєєв, А. Григорьєва, Н. Гузій, О. Киричук, І. Колеснікова, Л. Кондрашова, І. Котова, А. Маркова, О. Познякова, Н. Селеванова, В. Сластьонін, С. Сливка, С. Смирнов, Є. Шиянов, Н. Щуркова, Р. Хмелюк та інші науковці.

Тематика формування професійної позиції майбутніх медичних працівників протягом останніх років починає активно розвиватися, як у нашій країні, так і за кордоном, що втілюється у працях багатьох науковців. Проведений аналіз наукових досліджень показує принципово різні підходи до визначення педагогічних умов формування професійної компетентності медиків за працями (О.М. Гуменюк, Р.С. Гуревич, К.І. Делегей, Н.В. Жаркова, І.Г. Сосюк, Д. Белл, А.А. Вербицький, Т.П. Вороніна, К.К. Колін, А. Тоффлер та ін.). Комплексне обґрунтування педагогічних умов та складових професійної позиції медика дозволить, на нашу думку, зорієнтувати освітньо-кваліфікаційні вимоги для майбутніх медичних працівників при інтеграції освітніх процесів до європейського простору.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що сучасні дослідники приділяють велику увагу як теоретичним, так і прикладним аспектам навчання і виховання майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах, розглядаючи його як невід'ємний складник їх загальної професійної підготовки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Але, незважаючи на масштаб дослідження проблеми, сутність професійної по-

зичії майбутніх медичних працівників та умов її формування у ВНЗ I-II рівнів акредитації не розглядалися.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є здійснити науковий аналіз проблеми формування професійної позиції майбутніх медичних працівників у сучасних соціокультурних умовах.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетними напрямками стратегії реформування освіти на сьогоднішній день є створення умов для самовдосконалення кожної особистості; формування у молоді сучасного світогляду, здібностей і навичок самостійного наукового пізнання – професійної позиції, навчання основним принципам побудови професійної кар'єри. Основна ідея – навчити молодь умінню використовувати здобуті у ВНЗ професійні знання для організації свого життя. Формування творчої професійно орієнтованої особистості студента можливе тільки за умови перетворення його в суб'єкта навчальної діяльності, активного, зацікавленого в самозміні, здатного до самостійної побудови своєї діяльності, її зміни і розвитку [2]. Завдання професійної освіти – формування та розвиток високого інтелекту майбутніх фахівців, їхніх особистісних рис, здібностей, талантів. Враховуючи умови зміни пріоритетів, як у політичній, економічній, так і у духовній сферах, необхідно є перебудова поглядів щодо ідейних переконань, ціннісних орієнтирів. У цьому ракурсі на новий рівень піднімається проблема формування професійної підготовки фахівців. «В умовах сучасної України професіоналізм особистості – один з видів її підготовленості – набув актуального значення як для неї, так і для суспільства» [3, с. 68]. Нагальним постає питання професійно-особистісної реалізації студентів-медиків як фахівців та формування їх професійної позиції відповідно до потреб сучасності. Складовими професійної позиції студента, на думку А. Чернявської, є:

– соціальна, яка містить етичні принципи, у тому числі й принципи професійної етики, та відповідність між поведінкою студента і рольовими очікуваннями з боку суспільства, батьків тощо;

– індивідуальна – особиста етика, мораль, система відношень і розуміння світу, що сформувалась у ході індивідуального життєвого досвіду людини [4].

Медичний коледж – це ВНЗ I-II рівнів акредитації, який здійснює загальноосвітню та професійну підготовку молоді на якісно новому науково-методичному рівні. Основне завдання медичних коледжів – виховання професійно-етичної культури студентів, модернізація підготовки професій середнього медичного персоналу: медичних сестер, фельдшерів, фармацевтів. Комплексний підхід до формування професійно-етичної культури студентів та високий рівень мотивації до оволодіння фаховими компетентностями забезпечить необхідний рівень формування професійної позиції випускників медичних коледжів, і, як наслідок, забезпечить формування висококваліфікованого та конкурентноздатного майбутнього медичного працівника.

Для ефективної діяльності педагогічного колективу з формування професійної позиції майбутнього медика необхідно створення демокра-

тичного виховуючого середовища, яке сприятиме прояву творчого потенціалу майбутніх медиків, формуванню професійного становлення та професійного розвитку. Крім того, професійне становлення повинно будуватися на засадах гуманізму та забезпечувати постійне збагачення професійно-етичних знань, вироблення свідомого ставлення до навчання, самоосвіти, виховання психологічної стійкості; розвитку громадянської позиції. Професійна позиція студентів-медиків базується на системі ціннісно-сміслових позитивних ставлень майбутнього фахівця до професійної діяльності, її особливостей, умов, результатів, соціокультурного простору. Неабиякого значення в цьому контексті набуває внутрішня духовна потреба студента бачення себе у професії; формування морального кредо людини, яка має такі моральні риси, як співпереживання та милосердя. Саме ці чинники є соціально-психологічною основою ефективного виховання професійно-етичної культури майбутніх медичних працівників. Таким чином, процес формування професійної позиції, можна розглядати як своєрідну технологію освітньої діяльності, що передбачає професійно-етичне самовизначення майбутнього медика та інтеграцію в процесі навчання окремих набутих професійно-етичних якостей у єдине ціле. Основа формування професійної позиції – гуманістичне спрямування розвитку особистості, що передбачає добровільність, ініціативу, прагнення до самовдосконалення своїх професійних знань, а також зусилля викладачів медичного коледжу щодо мотивації та зацікавлення студентів у розвитку професійно-етичних якостей.

Підготовка майбутніх медиків є складовою професійної освіти і спрямована на забезпечення фахівців певним рівнем професійної майстерності, формування в них відповідних професійних якостей з одночасним розвитком культури особистості. На цьому етапі великого значення набуває морально-етична культура майбутнього медичного працівника, як складова професійної позиції. Специфіка професійно-етичної культури майбутнього медичного працівника визначається своєрідністю діяльності медика, широким спектром його професійних функцій і різноманітних морально-правових аспектів діяльності. Можна вважати, що професійно-етична культура майбутнього медичного працівника є інтегрованою якістю особистості, яка формується у процесі професійної підготовки в міру засвоєння студентом певних цінностей, закладених у професійному і духовному досвіді діяльності в галузі охорони здоров'я та розвитку медицини як науки. Відповідні норми закріплені в міжнародно-правових актах у галузі охорони здоров'я, зокрема в Міжнародній клятві лікарів, Міжнародному кодексі медичної етики, Етичному кодексі професійної етики медсестер, Лісабонській декларації прав пацієнтів тощо. Ці міжнародні правові стандарти закладають підвалини, на основі яких вдосконалюється вітчизняне законодавство з урахуванням українських традицій та реалій.

Водночас, професійна медична етика тісно пов'язана з компетентністю, кваліфікацією медиків. Власне поєднання моральних якостей з професійними знаннями, навичками і досвідом ство-

рює необхідний комплекс якостей, необхідних для реалізації виконання професійного обов'язку та формування відповідного рівня професійно-етичної культури. Показниками сформованості професійно-етичної культури є певні якості особистості та поведінка медичного працівника, узгоджена з вимогами професійно-етичних правил. Фундаментальними етичними знаннями, які визначають професійно-етичні якості медичних працівників є: моральний обов'язок, моральна та громадянська відповідальність, справедливність, честь і гідність, толерантність, милосердя тощо. Зважаючи на специфіку професії, у структурі професійно-етичної культури медика, важко виокремити професійну складову від морально-етичної. Таким чином, від медичного працівника вимагається окрім професійної обізнаності, наявність відповідних етичних якостей, усвідомлення морально-правової відповідальності. Лише медик, який має високий рівень професійно-етичної культури, зможе реалізувати своє покликання на належному рівні. Задовольнити зазначені вище вимоги можливо за умови вдосконалення традиційної системи навчання медиків; впровадження відповідних педагогічних умов щодо формування професійної позиції майбутніх медичних працівників.

Висновки і пропозиції. Враховуючи вище зазначене, можна стверджувати, що зміни, які відбуваються в суспільстві, визначають нову стратегію підготовки медичних кадрів – формування висококваліфікованого фахівця зі сформованою професійною позицією, здатного співпрацювати на засадах співробітництва, розвитку та реалізації власного потенціалу. Суспільна значущість і складність професійних обов'язків медичних працівників вимагає високого рівня їхньої професійної підготовки, фундаментальних знань з теорії та практики медицини, опанування професійними навичками, прийомами та методами медичної діяльності. У сучасних умовах роль середнього медичного персоналу зростає. З огляду на це медичним працівникам потрібно прагнути до самовдосконалення на рівні сучасного стану медицини, бути компетентним не лише у загальномедичних питаннях, а й у галузі професійно-етичної культури. Фахівець сучасної медичної галузі, що розвивається, повинен бути готовий до навчання протягом життя. Таким чином, сформована професійна позиція під час навчання у медичному коледжі забезпечить подальший розвиток медичного фахівця, здатного до постійного творчого пошуку, майбутнього фахівця – професіонала своєї справи.

Список літератури:

1. Шорникова О.Н. Технология формирования информационной компетентности студентов на основе междисциплинарной интеграции / О.Н. Шорникова // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – № 12. – С. 83.
2. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека // Вопросы психологии. – 1997. – № 4. – С. 28-32.
3. Сисоева С.О., Поясок Т.Б. Психология та педагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Міленіум, 2005. – 520 с.
4. Чернявская А.П. Становление профессиональной позиции студентов педагогических вузов / А.П. Чернявская // Право и образование. – 2006. – № 1. – С. 137-150.

Попова Н.А.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОЗИЦИИ БУДУЩЕГО МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ В МЕДИЦИНСКОМ КОЛЛЕДЖЕ

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы проблемы формирования профессиональной позиции будущего медицинского работника в процессе профессиональной подготовки в медицинском колледже. Осуществлен анализ научно-педагогической литературы по различным аспектам социально-профессиональной позиции. Определена система ценностно-смысловых положительных отношений будущего специалиста к профессиональной деятельности, ее особенностей, условий, результатов, социокультурного пространства. В ходе исследования определены педагогические условия, обеспечивающие формирование профессиональной позиции будущих медицинских работников: демократическая воспитывающая среда учебного заведения, профессионально-этическая культура медиков. Рассмотрены показатели сформированности профессионально-этической культуры будущих медицинских работников.

Ключевые слова: профессиональная позиция, демократическая воспитывающая среда, компетентность, профессионально-этическая культура, медицинская этика.

Popova N.O.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

FORMING OF PROFESSIONAL POSITION OF FUTURE MEDICAL WORKER IS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING IN MEDICAL COLLEGE

Summary

Investigational theoretical questions of problem of forming of professional position of future medical worker are in the process of professional preparation in a medical college. An analysis is carried out scientifically pedagogical literatures in relation to the different aspects of socialprofessional position. Outlined system valued-semantic positive attitudes of future specialist toward professional activity, its features, terms, results, sociokul'turnogo space. During research certainly pedagogical terms which will provide forming of professional position of future medical workers: democratic educative environment of educational establishment, professionally ethics culture of physicians. The indexes of formed are considered professionally ethics cultures of future medical workers.

Keywords: professional position, democratic educative environment, competence, professionally ethics culture, hodegetics.